

LBRIS

We know
books

Cornel C. Mărculescu

GENERALUL TOMA DUMITRESCU

(1877-1936)

**Personalitatea, cariera militară
și activitatea diplomatică**

**CETATEA
DE SCAUN**

ABREVIERI.....	9
PREFAȚĂ.....	11
INTRODUCERE.....	15
Capitolul I. TOMA DUMITRESCU. TENACITATE ȘI AMBIȚIE ÎN CARIERA MILITARĂ (1877-1918).....	21
I.1. Copilăria și primii pași spre cariera militară. Anii de formare..	21
I.2. Tânăr ofițer și comandant până la izbucnirea primului război mondial (1898-1913).....	23
I.3. Anii neutralității României. Atașat militar în Serbia (1914-1916)	29
I.4. Campania din anul 1916 oglindită în jurnalul lui Toma Dumitrescu. Șef de Cabinet al Șefului Marelui Stat Major (august-decembrie).....	50
I.5. Colonelul Toma Dumitrescu și eliberarea Basarabiei. Șef de Stat Major al Corpului 6 Armată (ianuarie - aprilie 1918).....	68
Capitolul II. TOMA DUMITRESCU. ANII CARIEREI MILITARE ÎNTRE DEZIDERAT ȘI REALITATE (1918-1925)	81
II.1. Colonelul Toma Dumitrescu delegat pe lângă Comandamentul Armatelor Aliate de Orient (octombrie-decembrie 1918). Expert militar la Conferința de pace de la Versailles (1919-1920).....	81
II.2. Noi însărcinări ale colonelului Toma Dumitrescu: delegat în cadrul Comisiei militare de la Paris (1919) și a Comisiei române privind frontiera cu Cehoslovacia (1920)	105
II.3. Delegat la conferința internațională de la Geneva pentru dezarmare și comerțul armelor (10 aprilie - 19 mai 1922) și de la Lausanne (20 noiembrie 1922 - 24 iulie 1923).....	111

**Capitolul III. TOMA DUMITRESCU. MILITAR ȘI DIPLOMAT
DE TALIE EUROPEANĂ (1925-1934) 117**

III.1. Generalul Toma Dumitrescu și idealismul de la Geneva (1925). Delegat în cadrul Comisiei Pregătitoare a Conferinței Dezarmării (1925-1930). Lucrările Comisiei pregătitoare a dezarmării (1926 - 1930) în rapoartele generalului Toma Dumitrescu.....117

III.2. Delegat la Conferința de dezarmare de la Geneva organizată sub egida Societății Națiunilor (2 februarie 1932 - 11 iunie 1934). Planuri privind reducerea și limitarea armamentelor. Definierea agresorului 181

III.3. Cariera militară. Comandant al Școlii Superioare de Război (1926-1927). Comandant de corpuri de armată (1927-1932)211

**Capitolul IV. SFÂRȘITUL UNUI MILITAR ȘI PREZENȚA LUI
ÎN MEMORIA LOCURILOR NATALE (1932-1936).....217**

IV.1. Comandant al Corpului IV Armată (1932- 1936) 217

IV.2. Memorie și cinstire. Monumentul eroilor din Racovița (1936-1937). Căminul Cultural „Toma Dumitrescu” (comuna Hăbeni)-Județul Dâmbovița (1939) 221

IV.2.2.Căminul Cultural „Toma Dumitrescu” (comuna Hăbeni)-
Județul Dâmbovița (1939) 228

CONCLUZII 243

LISTA ANEXELOR 261

ANEXE 265

BIBLIOGRAFIE399

Capitolul I. TOMA DUMITRESCU. TENACITATE ȘI AMBIȚIE ÎN CARIERA MILITARĂ (1877-1918)

I.1. Copilăria și primii pași spre carieră militară. Anii de formare

Generalul Toma Dumitrescu, personalitate de prestigiu a României și, implicit a Armatei Române, s-a născut la 10 mai 1877⁴, în comuna Hăbeni, sat Racovița, județul Dâmbovița⁵, plasa Dealu⁶, ca fiu al preotului Dumitru Popescu⁷ și al soției sale, Ana.⁸

⁴ Se pare că generalul Toma Dumitrescu provine dintr-o familie numeroasă de 8 copii: Dumitru Dumitrescu, Toma Dumitrescu, Grigore Popescu, Nae Popescu, Zamfira Dumitrescu, Anicuța Dumitrescu, Eufrosina Dumitrescu și Floarea Dumitrescu, căsătorită cu Lt. Marin Stoica. **Mulțumim pe această cale, pentru informațiile prețioase și sprijinul acordat, domnului Dumitru Stoica, fiul Lt. Marin Stoica (căsătorit cu Floarea Dumitrescu), singurul urmaș în viață al generalului Toma Dumitrescu, născut la 08.04.1928, în satul Racovița, comuna Hăbeni, care a locuit în loc. Zimbor, jud. Sălaj, și pe care providența mi-a hărăzit să îl cunosc timp de patru ani, până la trecerea sa în lumea celor drepecți, la 18 mai 2016. Este îngropat în Cimitirul din Racovița, alături de preotul și bunicul său Dumitru Popescu (tatăl generalului Toma Dumitrescu).** Despre personalitatea și cariera generalului Toma Dumitrescu, vezi: Cornel Mărculescu, *Medalion: generalul Toma Dumitrescu (1877-1936)*, în „Hristica. Revistă de spiritualitate și educație creștin-ortodoxă”, Editată de militarii din Garnizoana Târgoviște, nr. 13, Târgoviște, 2012, pp. 28-47; Idem, *Un erou dâmbovițean uitat: generalul Toma Dumitrescu (1877-1936)*, în „Document. Buletinul Arhivelor Militare Române”, An XVI, nr. 1(59), Centrul Tehnic Editorial al Armatei, București, ianuarie, 2013, pp. 38-47.

⁵ Dimitrie Frunzescu, *Dicționarul topografic și statisticu alu Romaniei, cuprinzindu descrierea a 20.000 nume proprii teritoriale..., precedatu de Geografia și statistica țerei*, București, 1872, p. 228; Dimitrie Popescu Conduărățeanu, *Dicționarul geografic al județului Dâmbovița*, Stabilimentul Grafic I. V. Socecu, București, 1890, pp. 47-54; Honorius Moțoc, Mihai Oproiu, *Dicționarul geografic al județului Dâmbovița. Dimitrie Popescu Conduărățeanu 1890*, Editura Transversal, Târgoviște, 2007, p. 66.

⁶ „Plasa Dealu și-a luat numele de la dealurile cu vii ce brăzdează această plasă de la nord spre sud. Această plasă până în 1883 își avea reședința în Târgoviște, dar

Datele privind anii copilăriei și de școală sunt destul de lacunare, nici una dintre sursele cercetate de noi până acum neprecizând acest aspect.

După absolvirea a șapte clase de liceu, Toma Dumitrescu a urmat în perioada 1 octombrie 1896-1 iulie 1898 cursurile Școlii de Ofițeri de Infanterie, obținând gradul de sublocotenent. Comandantul școlii, locotenent-colonel Mihai Aslan, viitorul general, l-a caracterizat drept „*intelligent- studios - caracter cu desăvârșire blând, ceea ce i-a asigurat dragostea camarazilor și simpatia șefilor*”.⁹

de atunci s-a unit cu plasa Dâmbovița și formează o singură plasă cu numele de Dealu-Dâmbovița, având reședința în Dragomirești”. Vezi: Dimitrie Popescu Condurățeanu, *op.cit.*, pp. 55-57; Honorius Moțoc, Mihai Oproiu, *op.cit.*, p. 55.

⁷ Biserica veche din satul Racovița având hramul „Toți Sfinții”, unde păstorea tatăl generalului Toma Dumitrescu, a fost ctitorită în anul 1806 de Hagi Ene Anastasescu și, conform pisaniei zugrăvite deasupra ușii de intrare în naos, a fost reparată în 1890 de „locuitorii comunei prin stăruința preotului **Dumitru Popescu** și a lui Dumitru Soare, R. Duță, Gheorghe Oprea, D. Mușat și a doamnei Elena Dalles și D. Sambolă. Arhitecți I. Bălescu, Gheorghe Ionescu, București, 10 XI”. Vezi: Arhivele Naționale Istorice Centrale București (în continuare, A.N.I.C. București), *fond Ministerul Culturii Naționale. Direcția Învățământ Primar*, dosarul 551/1942, Ion Bălășescu-Monografia satului Racovița, f. 447; Mihai Oproiu, *Inscripții și însemnări din județul Dâmbovița*, Vol. II. Colecția Historica, Editura Transversal, Târgoviște, 2003, p. 57; Mihai Oproiu, Honorius Moțoc, Marian Curculescu, *Dâmbovița. Localități și monumente*, Editura Transversal, Târgoviște, 2006, p. 94; Ion Băncilă, *Monografia comunei Bucșani. 555 de ani de la atestarea documentară*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2008, p. 138; Mihai Oproiu, Eduardt Samoilă, Honorius Moțoc, Georgeta Toma, *Înfruntând veacurile. Așezări și monumente dâmbovițene*, Editura Transversal, Târgoviște, 2009, p. 101; Cornel Mărculescu (editor), *Din istoria comunei Bucșani, județul Dâmbovița. În memoria dascălilor noștri. File de monografie*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2015, pp. 64-67.

⁸ Ana, născută în 1855 în comuna Cazaci, provenea dintr-o familie modestă, în care tatăl, Ștefan Pantazianu, era preot în sat. Mama generalului Toma Dumitrescu, a supraviețuit soțului Dumitru Popescu, decedat la 8 septembrie 1897 și înhumat în curtea Bisericii din Racovița, trăind până la 24 octombrie 1936. Vezi: *Arhiva Primăriei Bucșani*, jud. Dâmbovița, *Registru pentru morți al Primăriei Hăbeni pe anul 1936*, vol. I, poziția 38.

⁹ Arhivele Ministerului Apărării Naționale – Centrul de Păstrare și Studierea Arhivelor Militare Pitești „Radu Rosetti ” (în continuare, A.M.Ap.N. –

I.2. Tânăr ofițer și comandant până la izbucnirea Primului Război Mondial (1898-1913)

Prima unitate în care a activat ca ofițer, a fost Regimentul 4 Ilfov nr. 21, în calitate de comandant de pluton, fiind apreciat de șefii și camarazii săi, ca fiind un „*prea bun ofițer sub toate raporturile, inteligent, priceput și conștiincios în îndeplinirea îndatoririlor sale și cu multă dorință de a se instrui continuu, citind și punând tot interesul pentru a se ține la curent cu scrieri militare folositoare*”.¹⁰

Astfel ca urmare a calităților sale deosebite la 7 aprilie 1902 a fost avansat locotenent și mutat în Regimentul Roman nr. 14.¹¹ Aici, a efectuat serviciul timp de un an, pregătind și examenul pentru Școala Superioară de Război pe care l-a trecut cu succes. Pe prima sa foaie calificativă, comandantul regimentului îi face o succintă, dar frumoasă caracterizare: „*Elev al școlii de ofițeri, are instrucțiune generală cerută și dorește a o completa. Ofițer inteligent și cu multă bunăvoință... la serviciu, se achită bine de toate îndatoririle ce i se dau spre aplicație. La serviciu de front, poate îndeplini și alte servicii... cunoaște și aplică bine regulamentele; conduită prea bună, ținută curată, se propune a înainta la alegere*”.¹²

În anul 1903, Toma Dumitrescu a fost admis la Școala Superioară de Război, cea mai înaltă instituție de învățământ militar românesc, pe care a absolvit-o cu succes în anul 1905, printre colegii promoției sale (a XV-a)¹³, numărându-se Nicolae Condeescu, Ioan

C.P.S.A.M.P.), fond Memorii. Generali Bătrâni, Nr. 12, General de Divizie Toma Dumitrescu, f. 5.

¹⁰ Teofil Oroian, *Militari de prestigiu, diplomați cu renume: Generalul Toma Dumitrescu*, în *Revista de Istorie Militară*, (în continuare RIM) Nr. 5-6 (63-64), București, 2000, p. 6.

¹¹A.M.Ap.N. – C.P.S.A.M.P., loc.cit., f. 3.

¹² *Ibidem*, f. 6.

¹³ Radu R. Rosetti, *Mărturisiri*, vol I, Colecția „Convorbiri Literare”, Editura „Bucovina” I. E. Torouțiu, București, 1933, p. 173; Mircea Agapie, Dănuț Mircea Chiriac, Ion Emil, Constantin Hlihor, *De la Școala Superioară de Război la Academia de Înalte Studii Militare. Comandanți, profesori, absolvenți. (1889-1995)*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1995, p. 178.

Ghinescu, Constantin Paulian, Nicolae Mihăescu, Alexandru Lupașcu, Aurel Alimănescu, Mincu Oprescu, Aristide Razu și Marcel Olteanu, primul comandant (1912-1918)¹⁴ al generatorului de elite din România: Liceul Militar de la Mănăstirea Dealul.¹⁵

În urma activității sale, Comandantul Diviziei 4 Infanterie, generalul Tătărescu, îi făcea următoarea previziune pe foaia calificativă: „A fost admis în Școala de Război, continuînd ca pînă acum, drept care va fi un ofițer de viitor”.¹⁶ A absolvit cu deosebit succes cursurile acestei înalte școli militare, condusă cu stoicism de către lt. colonelul M. Pretorian, obținînd certificatul de absolvire cu mențiunea: „Ofițer inteligent și cu judecată bună, promite a fi un foarte bun element al armatei”.¹⁷

Toma Dumitrescu și-a început stagiul de pregătire la Regimentul Roman 14 artilerie (noiembrie 1905- 31 martie 1906), unde a fost însărcinat cu instrucția recruților companiei¹⁸, stagiul pe care l-a continuat în cadrul Marelui Stat Major (1 aprilie 1906 - 1 aprilie 1907), unde a lucrat la birourile mobilizării, transporturilor și organizării, armatelor străine, unde a demonstrat sârguință, pricepere și conștiință în munca depusă, fiind apreciat asupra aptitudinilor sale pentru serviciul de stat major, de către colonelul D. Antonescu, șeful Secțiunii 1-a din Marele Stat Major.¹⁹ De aici, a fost detașat pentru continuarea stagiului la Regimentul 10 artilerie, Bateria a III-a (în altă armă, 10 mai 1907 - 1 aprilie 1908), evidențiindu-se printr-o cultură generală deosebită, dar și cunoștințe militare superioare și o educație militară adecvată, astfel încât a fost brevetat ofițer de stat major.²⁰ În calitate de comandant al Bateriei a

¹⁴ Constantin Nițescu, *Mănăstirea Dealu și Liceul Militar Nicolae Filipescu*, Tipografia „Viitorul” Petre G. Popescu, Târgoviște, 1932, p. 125.

¹⁵ Nicholas Georgescu-Roegen, *Omul și opera*, Colecția Bibliotecii Băncii Naționale, București, 1996, p. 29.

¹⁶ A.M.Ap.N. – C.P.S.A.M.P., *loc.cit.*, f. 16.

¹⁷ *Ibidem*, f. 19 verso.

¹⁸ *Ibidem*, f. 21 verso.

¹⁹ *Ibidem*, f. 23.

²⁰ *Ibidem*, f. 24 verso-27 verso.

III-a din Regimentul 10 Artilerie, Toma Dumitrescu a participat la toate marșurile, exercițiile și tragerile executate de aceasta la Mihai Bravul, dar și la manevrele Diviziei a 4-a, dovedind competență în toate chestiunile tehnice și tactice, fiind apreciat de comandantul regimentului, colonelul Valeriu Georgescu, astfel: „*Bateria ce a comandat pe timp de un an, a fost bine educată și instruită, ofițerul ajungând după un an de stagiul a comanda unitatea, ca și ofițerii de artilerie, fără nici o deosebire*”.²¹ Ca urmare a bunelor rezultate obținute, a fost avansat căpitan la alegere (10 mai 1907), în baza Înaltului Decret 2298/1907.²²

Timp de un an și jumătate, în perioada 1 aprilie 1908 - 15 octombrie 1909, a fost profesor de geografie militară și inspector de studii la Școala Militară de Ofițeri de Infanterie din București²³, funcție în care a dovedit reale calități de pedagog, reușind să publice importante studii de specialitate în Revista Infanteriei²⁴, astfel încât, comandantul școlii îl caracteriza la 15 octombrie 1909 pe tânărul căpitan Toma Dumitrescu, astfel: „*Foarte bun profesor la cursul de geografie militară. Stăruitor și energic. În calitate de inspector de studii a manifestat pricepere și voință*”.²⁵

Între timp, la 4 aprilie 1907, s-a căsătorit cu Angela Bulgaru, din acest mariaj născându-se o fiică, Florica Angela. Căsătoria nu a durat decât patru ani și s-a desfășurat, din motive pe care nu le cunoaștem, la 22 martie 1911.²⁶

De la Școala Militară de Ofițeri de Infanterie, Toma Dumitrescu a efectuat un alt stagiul de pregătire, la trupă între 1 octombrie 1909 - 10 mai 1910, la Regimentul 5 Ialomița nr. 23, unde a comandat cu responsabilitate compania, „*formând cu pricepere și râvnă gradele*

²¹ *Ibidem*, f. 31 verso.

²² *Ibidem*, f. 3.

²³ *Ibidem*, f. 32 verso; Virgil Alexandru Dragalina, *Viața tatălui meu. Generalul Ioan Dragalina*, Editura Militară, București, 2009, p. 198.

²⁴ A.M.Ap.N. - C.P.S.A.M.P., *loc.cit.*, f. 30 verso 31.

²⁵ *Ibidem*, f. 29 verso; Teofil Oroian, *op.cit.*, p. 6.

²⁶ Teofil Oroian, *op.cit.*, p. 2

inferioare și dovedind reale calități de conducător în aplicarea exercițiilor și manevrelor, în activitatea de teren”.²⁷

La 10 mai 1910, a fost mutat în interes de serviciu la Marele Stat Major al Armatei, unde a lucrat cu deosebită inteligență și putere de muncă la Biroul Informații din Secția a-II-a, la studiul „*Descrierea armatei bulgare*”. În același timp, înscriindu-se pe informarea militară, Toma Dumitrescu a publicat în „*Revista Infanteriei*”, „*Regulamentul de exerciții al infanteriei bulgare*”.²⁸ În avizul șefului Biroului Informații, locotenent-colonelul Munteanu, asupra însușirilor morale, fizice, intelectuale ale căpitanului Toma Dumitrescu, pentru înaintarea la gradul de maior în mod excepțional, se arăta: „*Căpitanul Toma Dumitrescu, a scris în Revista Infanteriei articole privitoare la organizarea infanteriei, formarea cadrelor la infanterie, companiile cadre din infanterie, în care susține cu competență necesitatea unităților de infanterie și stabilității organice a acestei arme*”.²⁹ Din ordinea de bătaie a ofițerilor pe birouri din Marele Stat Major de la 1 iunie 1910, reiese faptul că din structura Biroului VI Informații, condusă de Ion Coandă, căpitanul Toma Dumitrescu îndeplinea funcția de ajutor al comandantului biroului, iar ca atașați militari erau desemnați: Aristide Razu, Al. Sturdza, G. Vlădescu, Ștefan Holban, Gheorghe Eremia, Gheorghe Dabija și Ion Rășcanu.³⁰

În timpul manevrelor regale din anul 1910, căpitanul Toma Dumitrescu a susținut probe de pricepere pe câmpul de manevră, iar ulterior, în anul 1911 a luat parte cu Biroul VI Informații la manevrele mari, ocazie cu care a dat probe de perspicacitate și putere de

²⁷ A.M.Ap.N. – C.P.S.A.M.P., *loc.cit.*, f. 36.

²⁸ *Ibidem* ; Toma Dumitrescu, *Regulamentul de exerciții al infanteriei bulgare*, Rezumat, Institutul de Arte Grafice „CAROL GÖBL”, București, 1912, 26 pagini, **vezi Anexa nr. 1**; Idem, *Jurnal. Războiul Național (1916)*, Ediție îngrijită, studiu introductiv, note și indice de Petre Otu și Maria Georgescu, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999, p. 8; Teofil Oroian, *op.cit.*, p. 6.

²⁹ A.M.Ap.N. – C.P.S.A.M.P., *loc.cit.*, f. 36.

³⁰ Arhivele Militare Române (în continuare, se va cita A.M.R.), fond *Marele Stat Major*, Serviciul Istoric, Dosar 1054, *Istoricul Marelui Stat Major de la înființare 1859 până la 1 ianuarie 1934*, f. 187.

muncă, contribuind în sfera sa de acțiune, la deplina reușită a funcționării biroului condus de maiorul Grigore Tomescu, și din care mai făceau parte căpitanii M. D. Constantinescu și Ion Strișcă.³¹ Pe aceleași coordonate ale muncii depuse în cadrul Biroului VI Informații, se înscrie activitatea căpitanului Toma Dumitrescu și pe tot parcursul anului 1911, când comandantul biroului era lt.col. Romulus Scărișoreanu, iar ca și camarazi îi avea pe maiorul Alexandru Munteanu și căpitanul V. Alexandrescu.³² În același timp, căpitanul Toma Dumitrescu, a executat un stagiu la Batalionul 2 Vânători „Regina Elisabeta” între 10 decembrie 1911 și 10 mai 1912, comandând compania a 3-a „cu vădit interes, ocupându-se de instruirea și educarea subalternilor, trupă și cadre...și conducând școala reangajaților în batalion”, astfel încât, comandantul batalionului, lt.col. Scărlătescu, îl propunea pentru înaintarea la gradul de maior, datorită „calităților superioare pe care le posedă, precum și a însușirilor de aptitudini militare care-l disting și-l fac apt spre a conduce unități superioare gradului său”.³³

Un aspect mai puțin cunoscut în istoriografia românească este faptul că, pe parcursul stagiului efectuat de căpitanul Toma Dumitrescu la Batalionul 2 Vânători Regina Elisabeta, prin ordinul Ministerului de Război, acesta a fost însărcinat cu reconstituirea primului film al războiului de independență, unde a pus în evidență bogatele sale cunoștințe militare.³⁴ Începând cu 10 aprilie 1912, în conformitate cu ordinul de zi nr. 1 al Marelui Stat Major al armatei, căpitanul Toma Dumitrescu era încadrat alături de maiorul Nicolae Alevra și căpitanul Constantin Eliade, în structurile Biroului II Mobilizare, Secția I, condus de colonelul Nicolae Buzetescu.³⁵

³¹ *Ibidem*, f. 189.

³² *Ibidem*, f. 192.

³³ A.M.Ap.N. – C.P.S.A.M.P., *loc.cit.*, f. 38 verso; Teofil Oroian, *op.cit.*, p. 6.

³⁴ A.M.Ap.N. – C.P.S.A.M.P., *loc.cit.*, f. 38 verso.

³⁵ A.M.R., fond *Marele Stat Major*, Serviciul Istoric, Dosar 1054, Istoricul Marelui Stat Major de la înființare 1859 până la 1 ianuarie 1934, f. 196.

Disponând de certe calități intelectuale privind informarea militară, începând cu anul 1911, căpitanul Toma Dumitrescu a devenit redactor la revista „România Militară”, alături de bunul său prieten, maiorul Marcel Olteanu, de căpitanii Eraclie Nicolescu și Grigore Sârbu, sub conducerea colonelului Ioan Popovici.³⁶ În această nouă calitate, Toma Dumitrescu a publicat „Regulamentul serviciului în campanie bulgar”, lucrare de mare însemnătate privind pregătirea de specialitate a comandamentelor de mari unități.³⁷ Ca urmare a desfășurării evenimentelor din Balcani, începând cu luna octombrie 1912, Toma Dumitrescu alături de colegii de redacție, a publicat în paginile *României Militare*, câte un articol denumit sugestiv „Cronica”, în care erau descrise desfășurarea evenimentelor militare, lucru care nu se va mai întâmpla după implicarea României în al doilea război balcanic în 1913, când toți redactorii și colaboratorii au participat cu unitățile lor la conflictul balcanic, astfel încât activitatea revistei a fost suspendată.³⁸

Impresionat la rândul său de personalitatea tânărului căpitan Toma Dumitrescu, șeful Biroului Informațiilor, lt.col. Romulus Scărișoreanu consemna la 19 decembrie 1912: „Cunoștințele superioare pe care le posedă căpitanul Dumitrescu Toma, modul cum le aplică și rezultatele ce dobândește, mă face să apreciez că acest ofițer merită înaintarea excepțională, la gradul de maior, la examen reușind încă din anul 1911”.³⁹ În timpul campaniei armatei române din vara anului 1913, și

³⁶ Din trecutul „României Militare”. Cu prilejul comemorării a șaptezeci și cinci de ani de la apariția ei în viața armatei 1864-1939, coord. Tomița Razașul, Tipografia Marelui Stat Major, București, 1939, p. 116; Lulia Năstasie, *Viața revistei în anii 1891-1916*, în „Gândirea militară românească”, Serie Nouă, Anul XXII, nr.6, noiembrie-decembrie, 2011, p. 184.

³⁷ Toma Dumitrescu, *Regulamentul serviciului în campanie bulgar*, Rezumat, Institutul de Arte Grafice „CAROL GÖBL”, București, 1912, 53 pagini.

³⁸ După finalizarea conflictului balcanic, căpitanul Toma Dumitrescu își va desfășura activitatea ca redactor al revistei *România Militară*, până la 1 aprilie 1914, când este numit atașat militar al României în Serbia, la Belgrad. Vezi: *Din trecutul „României Militare”...*, pp. 117-118.

³⁹ A.M.Ap.N. – C.P.S.A.M.P., *loc.cit.*, f. 40.

în conformitate cu Înaltul Decret nr.4751 din 20 iunie 1913, căpitanul Toma Dumitrescu, a funcționat în cadrul Secției I: Biroului B (operații) din Marele Stat Major, iar cunoștințele și capacitatea sa au fost remarcate „atât la lucrările de birou, cât și în serviciul exterior”, chiar de către generalul de divizie Alexandru Averescu, șeful Marelui Stat Major la acea dată.⁴⁰ Pe parcursul campaniei din 1913, căpitanul Toma Dumitrescu și-a desfășurat activitatea în Biroul Operații, colaborând atât cu generalul Constantin Christescu (subșef al Marelui Stat Major), cât și cu șeful Biroului, maiorul Ioan Rășcanu, dar și cu căpitani: Constantin Eliade, Virgiliu Economu, D. M. Constantinescu, Aurel Marinescu și Florea Tenescu.⁴¹

I.3. Anii neutralității României. Atașat militar în Serbia (1914-1916)

Primul Război Mondial a constituit apogeul unui întreg șir de crize și războaie ce s-au desfășurat în Europa, dar și pe plan mondial, între anii 1904-1914. Marile puteri europene au alimentat astfel starea de spirit generală internațională, cercurile conducătoare germane și austro-ungare transformând unele momente de tensiune în pretext pentru declanșarea conflictului. Așa cum se cunoaște la 15/28 iunie 1914, în timp ce efectua ultima zi a vizitei sale în Bosnia, arhiducele Franz Ferdinand de Habsburg, moștenitorul tronului austro-ungar, împreună cu soția sa, au fost asasinați de un tânăr student bosniac, pe numele său Gavrilo Princip.⁴²

⁴⁰ *Ibidem*, f. 42 verso; Teofil Oroian, *op.cit.*, p. 6.

⁴¹ A.M.R., fond *Marele Stat Major*, Serviciul Istoric, Dosar 1054, *Istoricul Marelui Stat Major de la înființare 1859 până la 1 ianuarie 1934*, f. 203.

⁴² Ion Rusu Abrudeanu, *România și războiul mondial*, Editura librăriei Soccec&Co., București, 1921, pp. 29-34; Mircea N. Popa, *Primul război mondial 1914-1918*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 152; Ion Bulei, *Arcul Așteptării 1914,1915,1916*, Editura Eminescu, București, 1981, p. 9; Charles și Barbara Jelavich, *Formarea statelor naționale balcanice (1804-1920)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1999, pp. 305-306.

La sfârșitul lunii iulie 1914, poziția guvernului român față de conflictul mondial înclina balanța către neutralitate, deși regele Carol ar fi preferat să onoreze angajamentele luate de România față de Puterile Centrale, pe baza tratatului din 1883.⁴³ Schimbul de telegrame dintre Franz Iosif și Carol I, în care împăratul încerca să-i explice suveranului român necesitatea războiului împotriva Serbiei, rămâne o dovadă că Puterile Centrale sperau încă la o cooperare activă din partea României.⁴⁴

Împreună cu regele Carol I șeful guvernului Ion I. C. Brătianu au hotărât pe baza consultărilor avute, convocarea unui Consiliu de Coroană la 21 iulie/3 august 1914, ora 17, în castelul Peleş de la Sinaia, unde România urma să-și precizeze poziția oficială față de evenimentele din Europa.⁴⁵ La Consiliul de Coroană de la Peleş, în

⁴³ Vezi textul tratatului de alianță din 1883 la Alfred Francis Pribam, *Austrian Foreign Policy 1908-1909*, London, 1923, pp. 78-82; A. Slivăț și M. Tudorică, în „Revista arhivelor”, XXIX (1967), nr. 2, pp. 337-342; Ion Ionașcu, Petre Bărbulescu, Gheorghe Gheorghe, *Relațiile internaționale ale României în documente (1368-1900)*, Editura Politică, București, 1971, pp. 467-470; *România în relațiile internaționale 1699-1939*, coord. Leonid Boicu, Vasile Cristian, Gheorghe Platon, Editura Junimea, Iași, 1980, p. 320; Ministerul Afacerilor Externe, Institutul Diplomatic Român, *Documente diplomatice române* (în continuare, D.D.R.), Seria I, vol. 11 (1883), volum realizat de Alin Ciupală, Rudolf Dinu, Antal Lukács, Cuvânt înainte de Mihai Răzvan Ungureanu, Editura Academiei, București, 2006, doc. 444, pp. 476-478; Nicolae Ciachir, Gheorghe Berca, *Diplomația europeană în epoca modernă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, pp. 408-409; Nicolae Ciachir, *Istoria relațiilor internaționale de la pacea Westfalică (1648), până în contemporaneitate (1947)*, Editura Universității Dimitrie Cantemir, București, 1996, p. 98; Idem, *Istoria politică a Europei de la Napoleon la Stalin*, Editura Oscar Print, București, 1997, p. 167; Idem, *Marile Puteri și România (1856-1947)*, Editura Oscar Print, București, 1996, p. 125; *Istoria politicii externe românești*, coordonator Ion Calafeteanu, Editura Enciclopedică, Fundația Europeană Titulescu, București, 2003, p. 191; Iulian Oncescu, *Texte și documente privind istoria modernă a românilor (1774-1918)*, Ediția a II-a, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2011, pp. 507-508.

⁴⁴ Anastasie Iordache, *Reorientarea politică a României și neutralitatea armată 1914-1916*, Editura Militară, București, 1979, p. 90.

⁴⁵ Ema Nastovici, *România și Puterile Centrale 1914-1916*, Editura Politică, București, 1979, p. 62; Sorin Cristescu, *Din culisele Consiliului de Coroană de la Sinaia (21 iulie/3 august 1914)*, în vol. „Românii în istoria Europei”, vol. I, coord.